

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ถึงขั้นเรียกว่าเป็นโลกไร้พรมแดนสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร (Information Age) มีการสื่อสารกันได้กับทั่วโลก เป็นผลให้กระแสเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ค่านิยม แพร่กระจายสู่ทั่วทุกมุมโลก วิถีของพลเมืองจึงเปลี่ยนแปลงไป เต็มไปด้วยธุรกิจ การต่อรอง และการแข่งขัน ทำให้ต้องพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ ๆ รองรับกระแสการเปลี่ยนแปลง (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. 2552 : 1-2) พลเมืองของรัฐจำเป็นต้องพร้อมที่จะดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขท่ามกลางกระแสโลก รัฐต้องมุ่งพัฒนาคน ด้วยการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพื่อสามารถพัฒนาตนเองให้มีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ (กัญญา วีระวรรณ. 2552 : 1-3) จากการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้คนต้องเรียนรู้และนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการศึกษาจึงจำเป็นสำหรับทุกคนและทุกวัย เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพและนำความรู้ความสามารถที่มีอยู่มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ที่ผ่านมารัฐได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดเป็นนโยบาย ยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โครงสร้าง กระบวนการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และระบบ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2545 : 2-3 ; อดิศักดิ์ โปธารามิก. 2547 : 4-5)

ถึงแม้รัฐได้ดำเนินการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการศึกษาอย่างหลากหลายและทั่วถึงแล้ว ก็ยังปรากฏความหลากหลายในด้านมาตรฐานและคุณภาพ กล่าวคือ โรงเรียนที่มีคุณภาพสูงส่วนมากจะอยู่ในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ ๆ โรงเรียนในชนบทห่างไกลยังพบปัญหาในเรื่องการขาดแคลนปัจจัยในการจัดการศึกษาหลายอย่าง เป็นอุปสรรคต่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และระบบฐานความรู้ก่อให้เกิดช่องว่างทางสังคม เพื่อลดปัญหาดังกล่าว การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบัน ได้เน้นระบบประกันคุณภาพมากขึ้น ซึ่งมุ่งไปที่การป้องกันโดยสร้างวิธีการที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นตั้งแต่แรกให้มากที่สุด เพื่อลดโอกาสที่ผลผลิตจะไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ (วัฒนา ก้อนเชื้อรัตน์. 2551 : 1) นอกจากนั้นแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 10 (พ.ศ. 2550 -2554) กำหนดให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ ต้องยึดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาในการดำเนินงาน ตั้งแต่กระบวนการบริหาร สถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศการศึกษา (กระทรวง

ศึกษาธิการ. 2550 : 1-3) ซึ่งกระบวนการดังกล่าวล้วนมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระบวนการนิเทศการศึกษา ซึ่งจะเห็นได้จากหลักการในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กล่าวถึงกระบวนการนิเทศว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะนำพาการศึกษาไปสู่ความสำเร็จอย่างมีคุณภาพ (กรมวิชาการ. 2544 : 23)

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการปรับปรุงการเรียนการสอนและการกระตุ้น ความเจริญก้าวหน้าของครูเพื่อให้ส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษา (สิทธิชัย เวศสุวรรณ. 2541 : 9) การนิเทศ มีเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพของผู้เรียน โดยผ่านครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อมุ่งให้ครู เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น ซึ่งพฤติกรรมของครูมีผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน หากครูได้ แสดงถึงความรู้ความสามารถและพฤติกรรมที่เหมาะสมแล้ว คุณภาพของนักเรียนก็จะดีควบคู่ไปด้วย (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2548 : 24 - 25) การนิเทศมีผลโดยตรงต่อการบรรลุเป้าหมาย ทางการสอนของโรงเรียนและส่งผลสะท้อนต่อการพัฒนานักเรียน (Marks and Others. 1978 : 91 - 95) นอกจากนี้ยังเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครู ในการที่จะแก้ไขปรับปรุง พัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ (จารี มณีศรี. 2542 : 200-201 และนิเวศน์ ทิศยาว. 2542 : 8) จุดมุ่งหมายของการนิเทศจึงเป็นไปเพื่อช่วยเหลือครูให้เข้าใจเด็ก ให้เด็กรู้สึว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ช่วยปรับปรุงการเรียนการสอน สร้างคุณลักษณะการเป็นผู้นำ รู้จักการประเมินผลการ เรียนของเด็ก มีความเชื่อมั่นในตนเอง กระตุ้นให้ครูร่วมมือกันพัฒนาหลักสูตร (Gwynn. 1974 : 27) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ระบุไว้ในมาตรา 4 สรุปได้ว่า บุคลากรทางการศึกษา ซึ่งรวมถึงผู้อำนวยการ โรงเรียน ผู้สนับสนุนการศึกษา หรือศึกษานิเทศก์ ทำหน้าที่ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับ การจัดกระบวนการสอน การนิเทศ และการบริการการศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2545 : 4)

จากความเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมที่รวดเร็วจนทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงในบริบททางการศึกษาอยู่เสมอ เช่น การปรับหลักสูตรแกนกลางระดับชาติ การบริหารจัดการระดับชาติที่อิงระบบธุรกิจมุ่งผลสัมฤทธิ์ จึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง กระบวนการ วิธีการจัดการเรียนรู้รวมทั้งกระบวนการนิเทศการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เช่นเดียวกัน แต่บทบาทของศึกษานิเทศก์ที่ผ่านมาก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้บรรลุวัตถุประสงค์ เท่าที่ควร ซึ่งจะเห็นได้จากผลการวิจัยในช่วงสิบปีที่ผ่านมา พบปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนหลายประการ เป็นต้นว่า สาลินี เลิศอัคฆมากร (2544 : 87-89) ได้ ศึกษาพบปัญหาการนิเทศ คือ ขาดงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการนิเทศ และครูแกนนำมี เวลาในการนิเทศติดตามน้อย ครูแกนนำขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมิน และไม่ได้รับ

ความร่วมมือในการประเมิน สอดคล้องกับ พันธวิชัย เลียงชีพชอบ (2545 : 106-116) ที่พบว่า ปัญหาอุปสรรคด้านการนิเทศของคณะกรรมการเครือข่ายโรงเรียนอนุบาล คือ ขาดงบประมาณ ขาดอุปกรณ์ในการจัดทำสื่อ ขาดเครื่องมือในการประเมินที่มีคุณภาพ ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการใน ขณะที่ ศิริวรรณ สังข์ประไพ (2545 : 133-144) ได้ศึกษาพบว่า ครูมีภาระหน้าที่มาก ไม่มีเวลาในการศึกษาและรับความรู้เกี่ยวกับการนิเทศ ครูผู้สอนไม่ส่งแผนการสอนตามกำหนดเวลา ขาดบุคลากรในการดำเนินการสร้างเครื่องมือ บุคลากรขาดความรู้ความสามารถในการใช้เครื่องมือ ขาดการประชุมปรึกษาหารืออย่างต่อเนื่อง ขาดการประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่องและครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ส่วน ชัชวาลย์ คัมภีร์วัฒน์ (2548 : 164-194) ศึกษาค้นพบปัญหาและความต้องการของการได้รับการนิเทศด้านกระบวนการนิเทศทางไกลคือ ต้องการให้มีการนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจ ตรงตามความต้องการและมีการปรับเปลี่ยนให้เป็นปัจจุบัน ต้องการให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ต้องการให้มีการอบรมให้ความรู้ก่อนเข้าสู่ระบบการนิเทศ ต้องการรับสื่อประกอบการนิเทศในรูปแบบบันทึกภาพ แผ่นดิสก์ และต้องการรับการนิเทศโดยตรง นอกจากนี้ วีระชัย จิระชาติ (2551 : 1-2) ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาครูมักเป็นการพัฒนาจากภายนอกสถานศึกษา ทำให้ครูต้องละทิ้งห้องเรียน การนิเทศจึงถูกจำกัดด้วยเวลาของครูที่ต้องอุทิศให้ห้องเรียน ในส่วนของศึกษานิเทศก์มีข้อจำกัดในการนิเทศการศึกษาคือ มีงานในหน้าที่รับผิดชอบด้านอื่น ๆ มาก (ธนศ ขำเกิด. 2552 : 1-2)

จากทั้งหมดที่กล่าวมา ไม่ว่าในเรื่องความสำคัญของการนิเทศ และปัญหาในการนิเทศการศึกษา ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน แสดงให้เห็นว่า การนิเทศการศึกษายังไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายที่แท้จริง จึงควรแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ มาใช้ในการนิเทศการศึกษา ให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน โดยยึดหลักที่ว่า ลดการฝึกอบรม ซึ่งมีค่าใช้จ่ายมากและทำให้ครูต้องทิ้งห้องเรียนมารับการนิเทศ นักเรียนไม่ได้เรียนเต็มเวลา การเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นผู้ใหญ่และมีเวลาน้อยควรจะสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความพร้อม โดยไม่จำกัดอยู่กับเวลาและสถานที่ เน้นบุคลากรเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ทั้งเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม ตาม โอกาสที่สะดวกเป็นอิสระไม่ต้องรอผู้อื่น เพื่อเป็นการกระชับเวลา งบประมาณ และอื่น ๆ (วีระชัย จิระชาติ. 2551 : 3-4) ด้วยเหตุผลดังกล่าว การนิเทศการศึกษาในยุคของการเปลี่ยนแปลง จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้นิเทศหรือผู้ตรวจตราควบคุมในยุคแรก มาเป็นการทำงานเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้ประสบความสำเร็จ (วีระพันธ์ พูลพัฒน์. 2548 : 1) แนวทางการนิเทศการศึกษาที่เหมาะสม คือ การนิเทศที่ผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศไม่จำเป็นต้องพบปะกันทุกครั้ง ด้วยข้อจำกัด ด้านบุคลากร ระยะเวลา และระยะทาง เพียงแต่ ยึดหลักการนิเทศตามมาตรฐานเดิม คือ พัฒนาค้น พัฒนางาน เพื่อการประสานสัมพันธ์ และเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ โดย

ใช้สื่อต่าง ๆ เช่น วารสารสิ่งพิมพ์ จดหมาย ไปรษณีย์บัตร วิทยุ โทรทัศน์ โทรสาร เป็นต้น (Norton, Robert E. and others. 2008 : 8)

การนิเทศทางไกลเป็นกระบวนการหนึ่งของการนิเทศการศึกษาที่สมควรนำมาใช้กับการนิเทศการศึกษาในปัจจุบัน โดยผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศสื่อสารกันผ่านตัวกลาง คือ สื่อการนิเทศทางไกล ซึ่งอาจจะเป็น จดหมายข่าว วารสาร เอกสารนิเทศทางไกล แผ่นพับ คู่มือในการดำเนินงาน สื่อประสม อุปกรณ์โทรคมนาคม สื่อมวลชน หรือสื่ออินเทอร์เน็ต (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 11-25 ; กิดานันท์ มลิทอง. 2543 : 8-16 ; สุมณ ออมวิวัฒน์. 2547 : 13) การนิเทศทางไกลจึงเป็นการนิเทศที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ไม่ต้องพบปะกันโดยตรง เป็นการนิเทศโดยผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้การนิเทศทางไกลยังสามารถสร้างกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพของการนิเทศได้อีกด้วย (เอนก รัตมี. 2551 : 1-10) สอดคล้องกับการดำเนินการนิเทศการศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2552 : 1) ซึ่งได้ประยุกต์และนำ Model ที่เป็น Open Source ที่มีความนิยมในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในปัจจุบันเข้ามาใช้และได้รับแนวความคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้ “Social Constructivism” ผลการนิเทศทางไกล โดยใช้ Model เป็นแกนกลาง พบว่า ระบบการนิเทศทางไกลค่อนข้างง่าย เนื่องจากเป็นระบบเว็บเบส (Web Based) ผู้สอนและผู้เรียนเพียงแต่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต และติดตั้ง โปรแกรม Windows และ Internet Explorer ก็สามารถเข้าสู่ระบบการนิเทศทางไกล ได้ นอกจากนี้ วชิระ พลดี (2552 : 1) ได้ศึกษาการดำเนินการนิเทศทางไกล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ด้วยการใช้วิทยุกระจายเสียง (On Air) ที่สามารถรับฟังได้ทางเว็บไซต์พร้อมทั้งสามารถสอบถามข้อมูล แสดงความคิดเห็นได้ทางโทรศัพท์และส่งข้อความสั้น (SMS) เพื่อร่วมรายการ ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนที่ร่วมโครงการ 78 แห่ง รับฟังและร่วมรายการทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 100 มีการถ่ายทอดรายการทางหอกระจายข่าวของโรงเรียน ทำให้ลดจำนวนการจัดทำจดหมายข่าว วารสาร จดสารและไม่ต้องใช้การแจ้งในที่ประชุม นอกจากนี้โรงเรียนยังได้ประชาสัมพันธ์ผลงานตนเอง พร้อมทั้งได้รับฟังความคิดเห็นของผู้อำนวยการ โรงเรียน ครู กรรมการสถานศึกษาและประชาชนทั่วไปด้วย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา มีหน้าที่นิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 259 แห่ง โดยเน้นเป้าหมายพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ และพัฒนาโรงเรียนให้

เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่ง โรงเรียนแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันด้านขนาด ระดับการจัดการศึกษา สภาพบริบทของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ จากผลการนิเทศการศึกษาที่ผ่านมา พบปัญหาและอุปสรรค หลายประการ เป็นต้นว่า เวลาในการนิเทศไม่เป็นไปตามแผนการนิเทศที่กำหนดไว้ เพราะมีงานเร่งด่วนหรืองานนโยบายที่ต้องปฏิบัติ ขบประมาณในการนิเทศมีจำกัด ทำให้มีนิเทศได้เพียงปีละ 2 ครั้ง ระยะทางระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 กับ โรงเรียนในสังกัดห่างไกลกันมีปัญหาในเรื่องพาหนะในการเดินทางและค่าใช้จ่าย แหล่งการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนมีไม่เพียงพอ ปัญหาของครูที่พบคือ ครูส่วนหนึ่งไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ทำงานไม่ตรงกับความสามารถ มีภาระงานมาก ขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานและขาดการวัดประเมินผลที่ได้มาตรฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้นำแนวทางการนิเทศทางไกลมาใช้ เพื่อแก้ปัญหาการนิเทศการศึกษาด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ เช่น สื่อมัลติมีเดีย วิชวล โทริศพ์ท์ อินเทอร์เน็ต อย่างไรก็ตามการดำเนินงานการนิเทศทางไกลดังกล่าว ยังไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากความไม่ชัดเจนของกระบวนการในการนิเทศทางไกล เช่น ขาดนโยบายที่เป็นรูปธรรม ขาดบุคลากรที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ขาดการเตรียมความพร้อมของผู้รับการนิเทศเกี่ยวกับการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ขาดการพัฒนาสื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้รับการนิเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. 2551 : 15-25) แนวทางที่จะทำให้การนิเทศทางไกลมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้อง ใช้เทคนิค วิธีการ หรือรูปแบบที่ทันสมัยและก้าวหน้า โดยเน้นความ สะดวก ความประหยัด ความรวดเร็ว มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุน เน้นการมีส่วนร่วม มีสื่อ ช่องทางการติดต่อระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ สื่อคอมพิวเตอร์ควรจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกและสร้างสรรค์งานการทำงานในอนาคต เช่น อินเทอร์เน็ต เพราะการสื่อสาร โดยอินเทอร์เน็ตไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของระยะทาง ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็สามารถส่งผ่านข้อมูลถึงกันได้ โดยข้อมูลที่ส่งก็ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นข้อความอย่างเดียว อาจมีภาพประกอบ รวมไปถึงข้อมูลที่เป็นมัลติมีเดีย คือมีทั้งภาพเคลื่อนไหวและมีเสียงประกอบ (ชวลิต วินิจจะกุล. น.ป.ป. : 52) แต่สิ่งที กล่าวถึงจะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยกระบวนการนิเทศทางไกล เพราะกระบวนการเป็นตัวบ่งบอกถึงความชัดเจนของขั้นตอนการดำเนินงาน เพื่อให้การนิเทศเกิดคุณภาพตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษา

จากแนวคิดหลักการข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีหน้าที่นิเทศ ให้คำปรึกษาแนะนำ และช่วยเหลือบุคลากรในสังกัด จึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนากระบวนการนิเทศทางไกล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทาง

การนิเทศทางไกล การพัฒนากระบวนการนิเทศทางไกล และทดลองใช้กระบวนการนิเทศทางไกล ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาครู โดยผ่านการนิเทศทางไกล ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศทางไกล อันจะเป็นประโยชน์สำหรับสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ในการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรในสังกัด ครูได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยผ่านกระบวนการนิเทศทางไกล เอื้อประโยชน์ต่อครูในการเข้าถึง ข้อมูลและองค์ความรู้ที่หลากหลาย และผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการเรียนการสอน จากครูผ่านกระบวนการนิเทศทางไกลต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางการนิเทศทางไกล สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 และแนวทางการนิเทศทางไกลของหน่วยงานตัวอย่างเป็นอย่างไร
2. กระบวนการนิเทศทางไกล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ที่เหมาะสมควรประกอบด้วยกี่ขั้นตอน อะไรบ้าง
3. ผลการทดลองใช้กระบวนการนิเทศทางไกลเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางการนิเทศทางไกล สถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 และศึกษาแนวทางการนิเทศทางไกลของหน่วยงานตัวอย่าง
2. เพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศทางไกลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1
3. เพื่อทดลองใช้กระบวนการนิเทศทางไกล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

ขอบเขตการวิจัย

1. แหล่งข้อมูลการวิจัย

แหล่งข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย เอกสารหรือหลักฐาน หน่วยงานตัวอย่าง กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และ โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 เอกสารหรือหลักฐาน (Documentary) ได้แก่ เอกสารหรือหลักฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานการนิเทศทางไกล เช่น วารสารทางวิชาการ บทความวิชาการ งานวิจัย ฯลฯ

1.2 หน่วยงานตัวอย่าง ได้แก่ หน่วยงานที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การดำเนินงานการนิเทศทางไกล เพื่อให้ได้แนวทางการนิเทศทางไกล ประกอบด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

1.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1.3.1 ประชากร ที่ตอบแบบสอบถามการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางการนิเทศทางไกล คือ ผู้อำนวยการ โรงเรียนและครูวิชาการ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 259 แห่ง ๆ ละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 518 คน โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาจากประชากรทั้งหมด

1.3.2 ผู้ให้ข้อมูลสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางการนิเทศทางไกล ซึ่งเป็นผู้เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview) คือบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ประกอบด้วย 1) ศึกษานิเทศก์ จำนวน 4 คน 2) ผู้อำนวยการ โรงเรียน จำนวน 3 คน 3) ครูผู้สอน จำนวน 2 คน และ 4) ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการนิเทศ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 11 คน

1.3.3 ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน

1.3.4 โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้กระบวนการนิเทศทางไกลจำนวน 3 แห่ง เป็น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 ได้แก่ โรงเรียนดินคำ บัวรองวิทยา โรงเรียน โนนสีดาวิทยา และ โรงเรียนคงแดงหนองเพ็ญจันทร์ มีผู้ร่วมวิจัยคือ ผู้อำนวยการ โรงเรียน และครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น 61 คน

2. ระยะเวลาที่ทำการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาในการวิจัย 7 เดือน โดยกำหนดระยะเวลา ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางการนิเทศทางไกล ใช้เวลา 2 เดือน คือ เดือนมีนาคม ถึง เดือนเมษายน 2553

ระยะที่ 2 การพัฒนากระบวนการนิเทศทางไกลใช้เวลา 2 เดือน คือ เดือน พฤษภาคม ถึง เดือนมิถุนายน 2553

ระยะที่ 3 การทดลองใช้กระบวนการนิเทศทางไกล ใช้เวลา 3 เดือนคือ เดือน กรกฎาคม ถึง เดือนกันยายน 2553

3. เนื้อหาที่ทำการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการศึกษาตามกระบวนการนิเทศทางไกล 6 ขั้นตอน คือ

3.1 การสำรวจปัญหาและวิเคราะห์ปัญหา

3.2 การพัฒนาชุดความรู้

3.3 การผลิตสื่อ

3.4 การอบรมบุคลากร

3.5 การถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อ

3.6 การประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณภาพการศึกษา หมายถึง การจัดการเรียนการสอนของครู ที่ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนและเป็นไปตามวิธีการจัดการศึกษา ตามแนวปฏิรูปการศึกษา

2. การนิเทศการศึกษา หมายถึง ความร่วมมือกันทำงานของบุคลากร ทางการศึกษาในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน โดยความช่วยเหลือ การชี้แจง การแสดง หรือการแนะนำเกี่ยวกับการสอน การวางแผน การปรึกษาหารือร่วมกัน และการอบรม เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนอันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

3. การนิเทศทางไกล หมายถึง การนิเทศการศึกษาที่ผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน โดยตรง แต่เป็นการนิเทศผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างครบถ้วน เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

4. กระบวนการนิเทศทางไกล หมายถึง ขั้นตอนในการดำเนินงานการนิเทศทางไกล ซึ่งเป็นการแนะนำ ช่วยเหลือ การจัดการเรียนรู้แก่ครู ผู้สอนสถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย

4.1 การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการ หมายถึง การค้นหาปัญหาของการนิเทศการศึกษา การตรวจสอบปรากฏการณ์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและที่จำเป็น จุดเด่นและข้อจำกัดการศึกษานโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ตลอดจนความต้องการการนิเทศจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษาในสังกัดซึ่งเป็นผู้รับการนิเทศการศึกษา แล้วนำมากำหนดประเด็นในการนิเทศ

4.2 การกำหนดยุทธศาสตร์ หมายถึง การกำหนดแนวทางในการบรรลุจุดหมายของการนิเทศทางไกลโดยกำหนดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน เป้าหมาย ประกอบด้วย การกำหนดกลยุทธ์และกำหนดมาตรการ

4.3 การกำหนดกรอบแนวคิดในการนิเทศ หมายถึง การดำเนินงานเพื่อเตรียมชุดความรู้ และพัฒนาชุดความรู้ให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับการนิเทศ

4.4 การกำหนดช่องทางในการนิเทศ หมายถึง การสร้างสื่อหรือช่องทางการติดต่อระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เป็นเว็บไซต์ซึ่งจะใช้เป็นช่องทางในการนิเทศทางไกล

4.5 การเตรียมใช้สื่อการนิเทศ หมายถึง การปฏิบัติการเพื่อให้เกิดความพร้อมในเรื่องการกำหนดบุคลากรเพื่อให้ได้รับความรู้ ความสามารถ และเกิดทักษะเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากกระบวนการนิเทศทางไกล

4.6 การนิเทศ หมายถึง การนำความรู้ผ่านสื่อเว็บไซต์ซึ่งเป็นช่องทางการติดต่อระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ ซึ่งสามารถเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้ตลอดเวลา

4.7 การประเมินผล หมายถึง การนำผลที่เก็บรวบรวมจากการดำเนินการนิเทศทางไกล มาพิจารณา วิเคราะห์ และสรุปให้เห็นผลที่เกิดจากกระบวนการนิเทศ ประกอบด้วย

4.7.1 การเรียนรู้ของผู้ใช้บริการการนิเทศทางไกล ผ่านเว็บไซต์

4.7.2 ปริมาณผู้เข้ามาใช้บริการการนิเทศทางไกล

4.7.3 ผลการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้

4.7.4 ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการเว็บไซต์

4.7.5 ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเว็บไซต์

4.7.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะจากการดำเนินการ

5. การพัฒนากระบวนการนิเทศทางไกล หมายถึง การดำเนินงานเพื่อปรับปรุงกระบวนการนิเทศทางไกล สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ประกอบด้วย การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและศึกษาแนวทางการนิเทศทางไกล การพัฒนากระบวนการนิเทศทางไกลและการทดลองใช้กระบวนการนิเทศทางไกล

6. การทดลองใช้กระบวนการนิเทศทางไกล หมายถึง การนำเอากระบวนการนิเทศทางไกลที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับ โรงเรียนตัวอย่างซึ่งเป็น โรงเรียนสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

7. เว็บไซต์ หมายถึง แหล่งที่เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและสื่อประสมต่าง ๆ เช่น ภาพ เสียง ข้อความ ฯลฯ ที่ใช้สำหรับการนิเทศทางไกลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยข้อมูลสารสนเทศดังกล่าวถูกส่งผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ ที่มีการเชื่อมต่อ

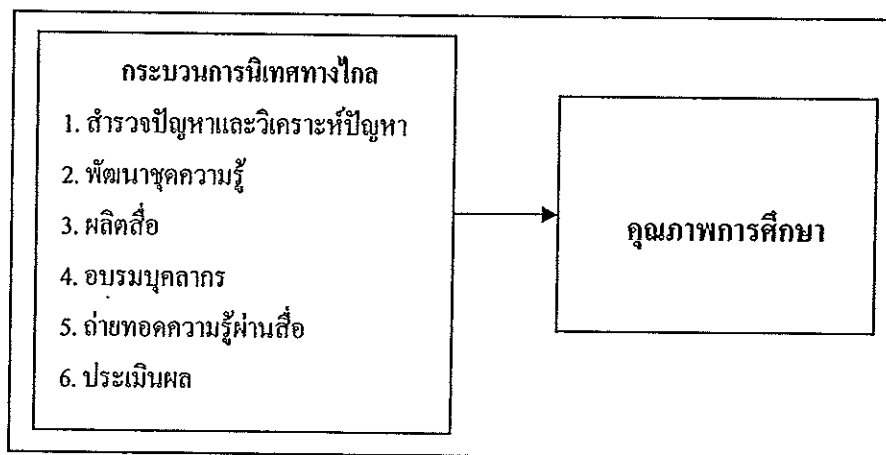
ระหว่างเครือข่ายหลายๆ เครือข่ายทั่วโลก โดยผู้ใช้เครือข่ายสามารถสื่อสารถึงกันได้และสามารถสืบค้นข้อมูลและข่าวสารต่างๆ รวมทั้งคัดลอกแฟ้มข้อมูลมาใช้ได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 ได้กระบวนงานนิเทศทางไกลซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาครู โดยผ่านงานนิเทศทางไกล
2. ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศทางไกล ซึ่งจะเป็ประโยชน์สำหรับสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรในสังกัดต่อไป
3. ครูได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยผ่านกระบวนงานนิเทศทางไกล ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อครูในการเข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้ที่หลากหลายยิ่งขึ้น
4. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการเรียนการสอนจากครูผ่านกระบวนงานนิเทศทางไกล

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จะเห็นว่า การนิเทศการศึกษา จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยจึงจะทำการพัฒนากระบวนงานนิเทศทางไกลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดกรอบแนวคิดเบื้องต้นการวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนงานนิเทศทางไกลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดเบื้องต้น